Vycházka s tajenkou aneb jak se chodilo od vlaku do Újezda

Dnešní vycházka nebude dlouhá, měří jen asi 1,5 km. Projdete si při ní cestu, kterou Újezďáci chodili na vlak, než začal ke klánovickému nádraží jezdit autobus. Pokud tedy nešli zkratkou přes les. A autobus nebo vlak bude také nejvhodnější pro příjezd na začátek trasy na zastávku Nádraží Klánovice (sever), neboť jak je známo, u nádraží se špatně parkuje.

Vycházku začneme na klánovické straně kolejí u restaurace **Dasch**.

Restauraci zde postavili manželé Julie a Evžen Daschovi v roce 1898. V té době byly Klánovice vyhledávaným cílem výletů lidí z Prahy. Daschovi nad restaurací zřídili 8 hostinských pokojů, zprovoznili zahradní kuželník, oblíbenou zahradní restauraci a uvnitř restaurace se našlo místo i pro kulečník. Na peróně měl pan Dasch v pronájmu ještě prosperující bufet. V létě na zahradě koncertoval orchestr hrající náladovou hudbu.

Najdete na fasádě kouli a na střeše vlnky a lávku pro kominíka?

Ve třicátých letech minulého století zde pan Dasch provozoval výrobnu sodovek a limonád. V padesátých letech byl hotel znárodněn a přejmenován na „Restauraci u nádraží“. Po sametové revoluci se hotel vrátil k původnímu, ale počeštěnému názvu „U Dašů“. Současný majitel koupil restauraci v roce 1994 a používá pro ni jméno Dasch.

1. otázka: Jaký je součet číslic ve štítě restaurace Dasch? Do prvního řádku doplňovačky, kterou najdete na konci popisu vycházky, napište dvěma slovy bez mezery.

Rozvoji celé oblasti značně napomohlo zřízení **vlakového spojení**. Zpočátku k němu ale panovala značná nedůvěra. Když v roce 1841 rozhodl císař Ferdinand I., že stavbu základních tratí převezme do rukou stát, začalo se určovat, kudy povedou.

„Naše“ trať měla být původně vedena po trase Škvorec, Květnice a Koloděje. Dnes již se nedozvíme, jakým způsobem se knížeti Lichtenštejnovi, obávajícímu se znehodnocení pozemků, polí a luk svého velkostatku, podařilo změnit tuto trasu na mnohem nevýhodnější a náročnější, směřující přes hluboké údolí potoka Výmoly (to je ten krásný devítiklenbový viadukt v Úvalech). Trať je vedena i lesem Vidrholec, jak se dříve Klánovický les jmenoval, kde kvůli stavbě musely být vypuštěny tři rybníky. Trať z Olomouce do Prahy byla slavnostně otevřena 20. srpna 1845. První jízdu vlaku sledovalo obrovské množství lidí, v dílnách se nepracovalo a ve školách se nevyučovalo.

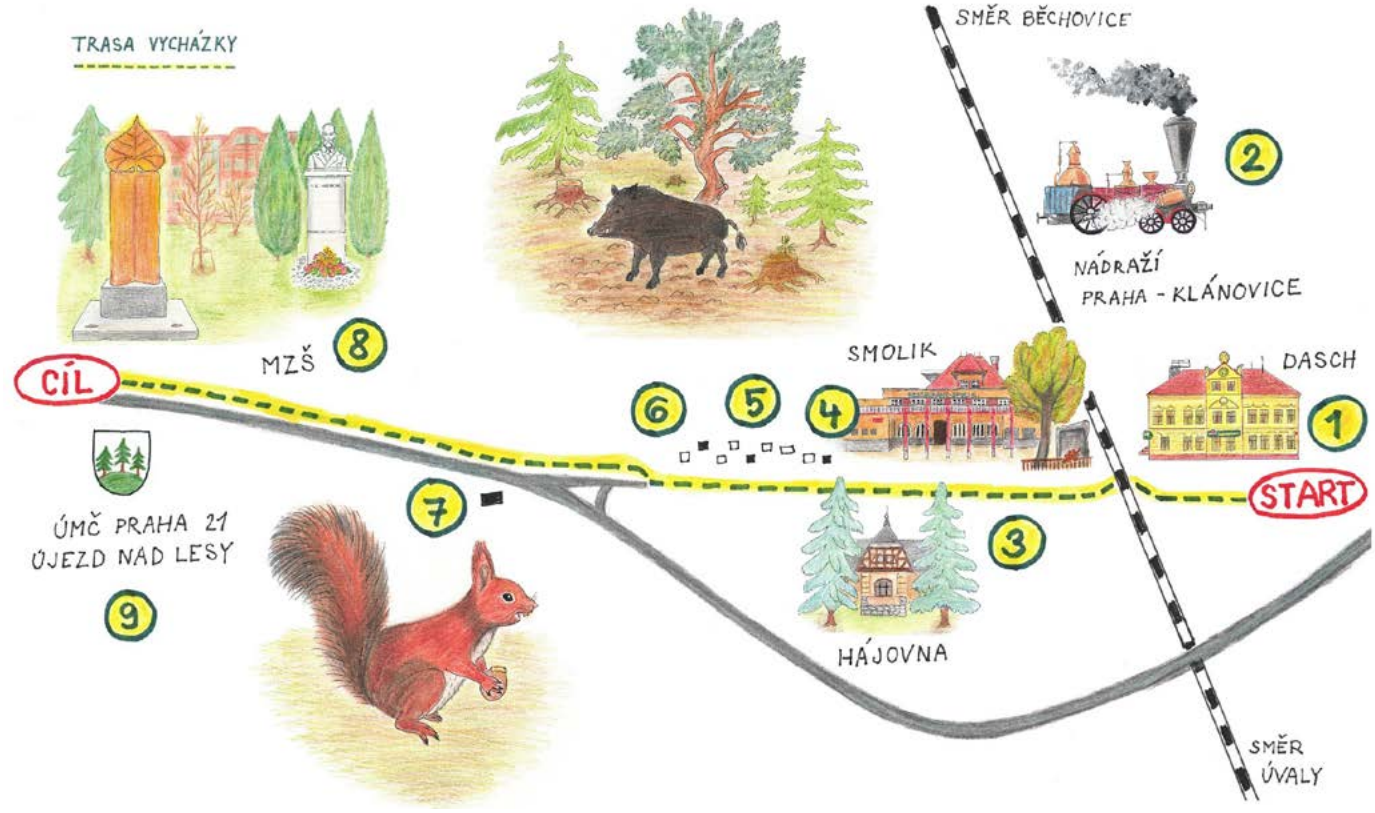

Pro Újezd získala železnice význam až v roce 1883, kdy byla otevřena nová železniční zastávka na poloviční vzdálenosti mezi stanicemi Běchovice a Úvaly. U kolejí směrem na Prahu byla postavena dřevěná budova zastávky s kanceláří a malou čekárnou (před tím stál u přejezdu jen malý strážní domek). První název zastávky byl Jirny podle nejbližší důležitější obce z hlediska hospodářské, státní i církevní správy. Koloděje, které byly přibližně stejně významné i stejně vzdálené, si v roce 1897 vymohly přejmenování zastávky na Jirny-Koloděje. Když se v roce 1920 staly Klánovice samostatnou obcí, došlo k přejmenování na Jirny-Klánovice, v roce 1937 na Klánovice, krátce se jmenovala i Klánovice-Újezd nad Lesy. Po roce 1974, kdy došlo k přičlenění Újezda nad Lesy i Klánovic k Praze, získala dnešní pojmenování Praha-Klánovice.

2. otázka: Co obvykle táhne vlak?

Vy teď podchodem podejděte trať. Prošli jste vlastně z Klánovic do Újezda. Hned za podchodem stojí restaurace **U Smolíků**. Postavil ji v roce 1932 první újezdský starosta Antonín Smolík, jehož dům na Staroújezdské ulici jste si prohlíželi při Vycházce historií Újezda. Muselo to být ale odvaha zbudovat jen přes koleje od proslulých Daschů prakticky totožný podnik! I tady bylo výletníkům k dispozici osm pokojů a fungovala tu vyhlášená restaurace. Výletníků byl dostatek, takže oba rodinné podniky prosperovaly až do roku 1948. Restaurace Smolík pokračovala i poté, praxi zde vykonávali žáci z klánovického učiliště oboru kuchař, číšník. Nahoře fungoval velký taneční sál, kde se pořádaly plesy, taneční zábavy a odpolední čaje.

V zahadě zkuste najít kamenný pomníček. Je to **jubilejní památník** knížete Jana II. z Lichtenštejna, majitele zdejšího panství. Jubilejní proto, že byl postaven roku 1898 ke 40. výročí jeho panování. Podobné památníky byly postaveny na mnoha místech lichtenštejnských lesních revírů. Okolo nich se vysazovaly jubilejní háje dubů. Celkový počet 58 dubů v každém háji symbolizoval věk knížete. Z toho 18 dubů červených připomínalo věk v den nástupu panování a 40 dubů letních a zimních vyjadřovalo počet let Janova panování. Jan II. spravoval rodová panství, což bylo přibližně 600 obcí ve třech státech, vládl také Lichtenštejnskému knížectví. Při plnění vladařských povinností i správě rozsáhlých majetků uplatňoval svoje vzdělání, ale také sociální cítění a diplomatické schopnosti, takže byl značně oblíbený. Zajímavostí je, že jeho vláda nakonec trvala víc jak 70 let, což bylo druhé nejdelší funkční období v evropské historii po Ludvíkovi XIV.

Nepodařilo se vám najít pomníček? Zkuste to v pravém předním rohu zahrady. Je to ten kamenný obdélník. Na desce můžete zkusit vyluštit nepatrné zbytky z latinského nápisu:

PRINC JOAN
QUERCETUM
AD 40 ANN. REGIM.
JUBIL. 12 NOV 1898
L JÄHR. REG. JUBIL.
MCMVIII.

Další jubilejní památník je například u trati v lese poblíž Úval.

Vydejte se po ulici Staroklánovické směrem k centru Újezda. Po levé straně stojí **hájovna** postavená v roce 1913.

3. otázka: Na modré tabulce s číslem popisným na hájovně zjistěte, jak se dříve jmenovala Staroklánovická ulice.

Když získali celý okolní kraj Lichtenštejnové, začali od 18. století stavět ve Vidrholci hájovny, které měly v prvopočátcích hlavní význam jako strážní místa proti pytlákům zvěře a lupičům. Tak vznikaly postupně hájovny: Ve škvorecké oboře, Nové Dvory, Blatov, U klánovické zastávky a Štamberk. Ze štamberské a novodvorské hájovny jsou již jen zbytky, ale ostatní hájovny existují dodnes. Jak stoupal zájem vrchnosti o les v souvislosti s těžbou dřeva, měnil se i význam hájoven, které tuto

těžbu organizovaly. Postupně byla ve Vidrholci vybudována síť téměř pravoúhlých cest pro snazší svoz vytěženého dřeva.

4. otázka: Co bývá ve štítě hájoven? Z této hájovny bohužel před časem zmizely, ale pro nápovědu se můžete zajít podívat na dům č. 107 stojící na protější straně ulice vedle Smolíků.

Lokalita je oblíbená našimi i zahraničními filmaři. V hájovně se natáčel třeba Tmavomodrý svět, seriály Doktor Martin nebo Adidas versus Puma. Ve vile naproti Rapl, U Smolíků v poslední době například seriál Poldové a nemluvně.

Pokračujte stejným směrem kolem vil z počátku 20. století. Stavěli si je zde, podobně jako v Klánovicích, bohatí obyvatelé Prahy, někteří jako letní sídla, někteří již přímo ke stálému bydlení. Oblasti se říkalo Kolodějské zálesí, protože patřila ke Kolodějím a byla od nich „za lesem".

Každá z vil je jiná a něčím jiným zajímavá; lucernou nad vchodem, balkonkem, tvarem mříží nebo mohutnou borovicí u vchodu. Hledejte vilu **Maruška**. Určitě ji poznáte, když se budete pozorně dívat. Na její fasádě najděte název nedaleké městské části. Tady je jeho první část zkrácená, ale vy ji do doplňovačky zadejte celou.

5. otázka: První slovo názvu městské části na vile Maruška.

Předposlední vila v této řadě má číslo **170** a okna různých tvarů.

6. otázka: Jaké písmeno připomíná okno ve štítě do ulice?

O kousek dál se k této původní silnici zleva napojuje silniční nadjezd nad železniční tratí, který byl postaven spolu s podchodem na zastávce v roce 1953. Do té doby se jezdilo i chodilo přes koleje. To si dnes už ani neumíme představit.

Úprava chodníku podél silnice byla poslední známou aktivitou nejstaršího újezdského spolku, jímž byl Okrašlovací spolek založený v roce 1903.

Po levé straně nad strání, kde je dnes second hand „**U veverek**" fungoval od roku 1904 hostinec paní Marie Líbalové. V roce 1938 zde byl otevřen ještě letní kiosek „U Hochmanů" s oblíbenou tančírnou újezdské mládeže „Venden". Restaurace i s tančírnou byla zrušena v roce 1950.

7. otázka: Veverka patří do třídy savců. Do jakého patří řádu? Napoví vám její zuby.

Les po levé straně patří, stejně jako velká část celého Klánovického lesa, Lesům ČR, zatímco les po pravé straně před školou spravují Lesy hlavního města Prahy. Říkávalo se mu „Havírna", protože se zde vyskytovala železná ruda. Nikdy se zde ale netěžila.

Přicházíte ke **škole**. Víte, kdy začaly děti v Újezdě chodit do školy? Když byla v roce 1774 zavedena povinná školní docházka, týkala se pochopitelně i jich. Nejbližší škola byla ale až v Uhříněvsi a tak obyvatelé Újezda prosili, aby „pro jejich školou povinné děti nějaký nepatrný školní domek a učitel opatřen byl". Nejprve byl učitel v Kolodějích, v roce 1812 byla škola přeložena ke kostelu (dnes je to dům číslo 1). Protože dětí přibývalo, byla v roce 1931 postavena škola v Sibřině (dnes je to školka na kopci za hřbitovem) a protože ani to nestačilo, byla postavena a v září 1934 otevřena nová školní budova, která je využívána dodnes. V prvním roce do ní chodilo 173 dětí (pro srovnání, dnes je to přes 1100 dětí). V listopadu bylo zahájeno stravování. Vařila se polévka, k ní se přidával krajíc chleba a v pátek býval moučník. Ve vaření se střídaly místní dámy vždy po týdnu.

Když se v roce 1934 upravovalo hřiště za nově postavenou školou, dělníci tam rozkopali i malé návrší, kde byl nalezen vzácný kamenný sekeromlat (sekyrka, která se používala jako pracovní nástroj, ale i jako sečná a úderná zbraň v boji). Kdo mohl tehdy tušit, že toto malé návrší, z něhož byla hlína rozvážena po celé ploše pozemku, je vlastně mohylou nordické kultury. Dnes se jí říká kultura nálevkovitých pohárů a byla zde v letech 3800-3400 před naším letopočtem. Před kolika tisíci let to tedy přibližně bylo?

Archeologové doporučovali, aby byl celý les u Újezda a Jiren prohledán, zda v něm není ještě jiná mohyla. Takže se při procházkách lesem pozorně dívejte kolem sebe, jestli nenajdete další mohyly. A co to vlastně mohyla je? Pahorek nad hrobem, ve kterém se mohou nacházet i různé užitkové nebo okrasné předměty uložené s pohřbeným.

Roku 1938 povolilo Ministerstvo školství a národní osvěty, aby se škola mohla jmenovat Masarykova obecná škola.

Ve stejném roce byl odhalen i **pomník s Masarykovou bustou**. Ten najdete v parku vpravo před školou. Pomník měl nelehký osud. Po obsazení republiky Němci v roce 1939 musela být busta odstraněna. Místo ní byla umístěna soška Amorka. Masaryk se mohl vrátit po osvobození 1945, ale hned v roce 1949 ho nařídili komunisté opět odstranit. Busta byla ukryta v zavěšeném vaku ve studni. Během pražského jara 1968 se přes noc objevila na podstavci, ale po necelých dvou letech v období „normalizace" opět v noci záhadně zmizela. Po sametové revoluci 1990 se vrátila na své místo před školou. Doufejme, že to bylo její poslední stěhování.

8. otázka: Jaké prostřední jméno používal prezident Masaryk? (Jsou v něm dvě R.)

V roce 1945 byl kromě obnoveného Masarykova pomníku odhalen také žulový pomník obětem německé okupace a květnové revoluce, který byl v roce 2008 přemístěn do blatovského parku. Ten jste viděli na naší první vycházce.

Když se postavíte před pomník prezidenta Masaryka a podíváte se stejným směrem jako on, uvidíte **památník ke 100. výročí** vzniku Československé republiky zobrazující list lípy a sto letopočtů. Byl odhalen roku 2018.

V květnových dnech roku 1945, kdy se naše obec aktivně zapojila do osvobozovacího hnutí, byla v obecné škole zřízena improvizovaná nemocnice jako pobočka pražské Bulovky. Vedoucím lékařem byl místní MUDr. Blahoslav Hruška (mimochodem dědeček dnešního šéfredaktora ÚZ). Vyučování se přesunulo do místních hostinců a později se střídalo s žáky měšťanské školy v budově obecního domu, dnešního úřadu městské části. Obecná škola byla prvním stupněm národní školy a měšťanská škola byla jejím druhým stupněm. Než se mohly děti z Újezda začít v roce 1938 učit v novostavbě obecního domu, chodily do „měšťanky" do Úval.

Dětí přibývalo, učilo se na směny, což se vyřešilo až v roce 1991, kdy byla postavena nová šestnáctitřídní budova v Polesné ulici. V roce 2003 byla k původní budově ještě přistavěna další část i s divadelním sálem.

Obecní dům, dnešní **úřad městské části**, stojí naproti škole. Byl postaven v roce 1938. Tehdy se do něj kromě obecního úřadu vešla i pošta, měšťanská škola, knihovna, četnická stanice a byt pro učitele a velitele četnické stanice. Ve dvoře bylo obecní vězení, garáž a kůlny.

9. otázka: Kdo dnes plní funkci četnictva?

A zde končíme naši vycházku od vlaku. Jestli s sebou máte děti, můžete se s nimi zastavit ještě třeba na dětském hřišti před školou nebo na multifunkčním hřišti za školou.

Pokud se vám podařilo zodpovědět všechny otázky a vyplnit tajenku, můžete si za ni v knihovně v multifunkčním domě Level vyzvednout drobnou odměnu, pokud to epidemiologická situace dovolí.

S využitím informací z knížky „Střípky z újezdské historie", pořadu ČT „Z metropole", stránky www.jubilejnikameny.euweb.cz a fotografií Jindřicha Lukáše připravily

Marie Tomaidesová a Jitka Carbolová
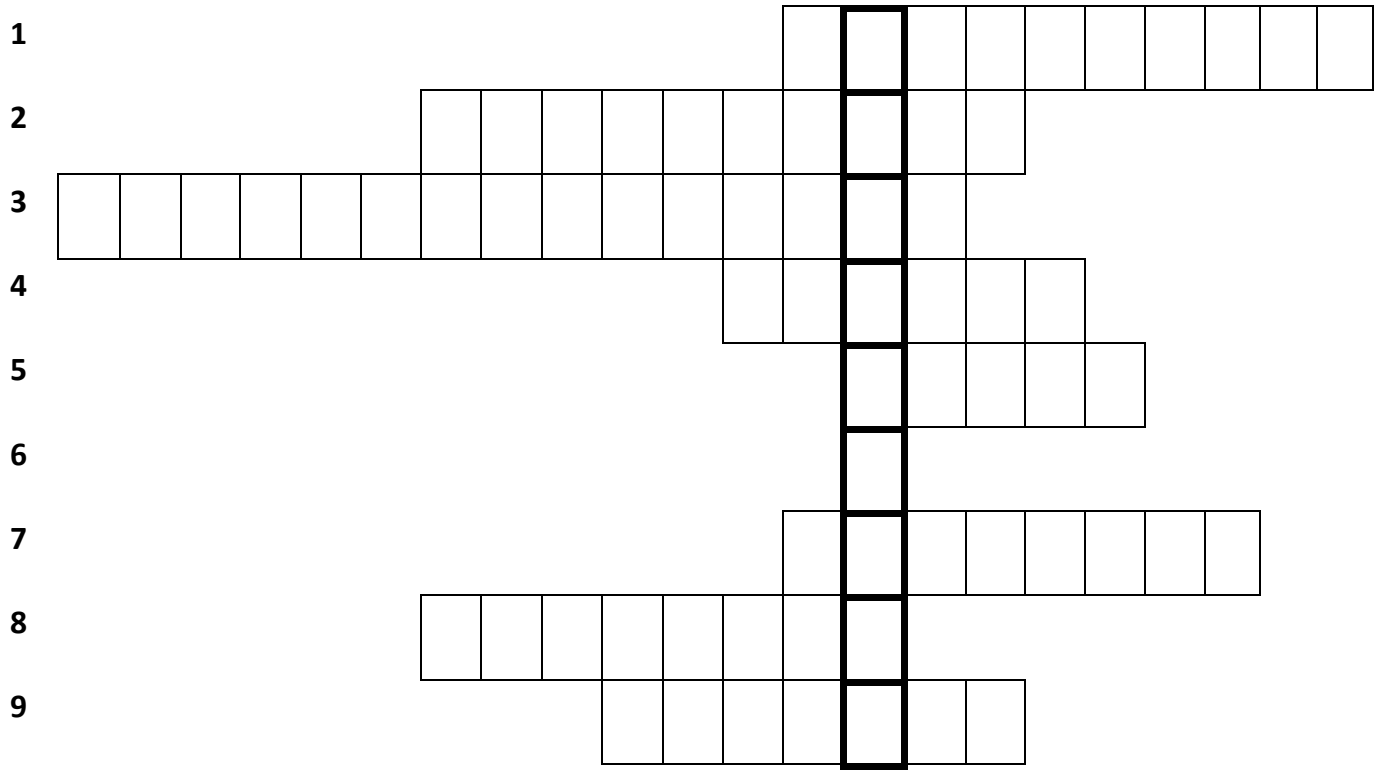
Tajenka